

Beleidsvisie afvalbakken binnenstad

Opdrachtgever

Miriam Hall – Afdelingshoofd Afval en Circulariteit, Stadsbeheer, gemeente Groningen

Projectgroep

Maurie Mutsaers – Stadsbeheer, gemeente Groningen
Richard Oosterloo – Stadsbeheer gemeente Groningen
Jans Oeben – Stadsbeheer, gemeente Groningen
Freek Wilkens – Stadsontwikkeling, gemeente Groningen
Kees Keizer – Onderzoeksbureau Keizer en Van Welsem
Peter van Welsem – Onderzoeksbureau Keizer en Van Welsem

1. Achtergrond: de veranderende (binnen)stad

De afgelopen jaren is het beheer van de binnenstad van Groningen sterk veranderd. De stad groeit en wordt belangrijker in de regio. Ook de binnenstad wordt (daardoor) drukker bezocht en intensiever gebruikt; dit heeft ook zijn weerslag op het beheer van deze omgeving. Tegelijkertijd verandert het winkelgedrag en zijn ontmoeten en verblijven belangrijke functies van de binnenstad, naast het traditionele winkelen. Beleving van de binnenstad door bezoekers wordt steeds meer van belang. De samenstelling van de groep bezoekers wordt steeds gevarieerder (e.g. meer toeristen en buitenlandse studenten), maar ook de drukte en het gebruik variëren sterk gedurende de dag, de week en het jaar. Voor deze veranderende binnenstad moet een visie opgeteld worden voor de plaatsing van afvalbakken.

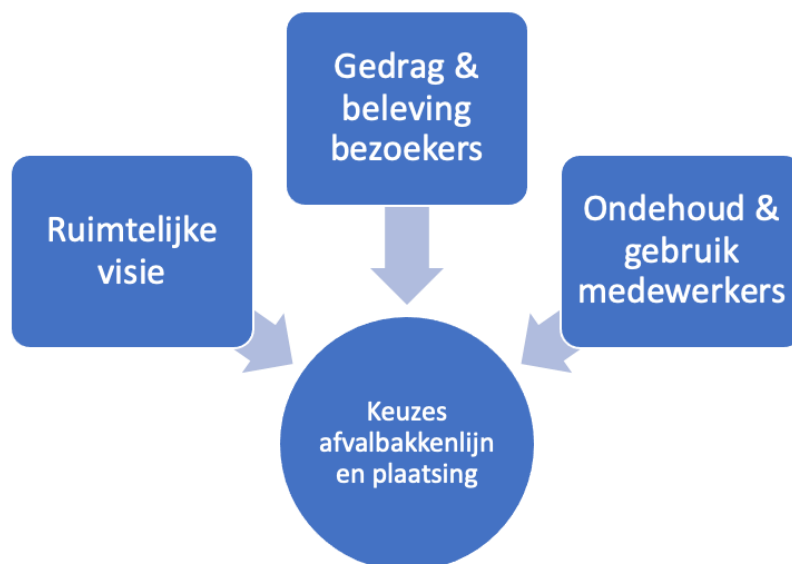
Omdat de huidige afvalbakken aan vervanging toe zijn is een natuurlijk moment ontstaan om de infrastructuur afvalbakken tegen het licht te houden. Op de achtergrond spelen de visie binnenstad en de resultaten kwaliteit openbare ruimte binnenstad van de burgerpanelonderzoeken. Uit het belevingsonderzoek van 2019 is input gekomen voor een programma van eisen. In 2019 heeft onderzoeksbureau K/vW een belevingsonderzoek uitgevoerd onder bezoekers van de binnenstad van Groningen en op basis hiervan enkele richtlijnen voor een beheervisie opgesteld.

Op basis van deze achtergrond kan worden geconcludeerd dat de gemeente Groningen behoefte is aan een nieuwe beleids- en structuurvisie voor de afvalbakken in de binnenstad.

Deze visie bevat de uitgangspunten en afwegingen voor de keuze van een nieuwe afvalbakkenlijn en de plaatsing daarvan. Het geeft bruikbare richtlijnen voor het maken van deze keuzes.

2. Doel visie en opzet

De visie heeft tot doel het formuleren van een set bruikbare richtlijnen voor het maken van een keuze voor een nieuwe afvalbakkenlijn en de plaatsing daarvan. De visie bevat de uitgangspunten en afwegingen voor het maken van deze keuzes, welke voortkomen uit drie perspectieven: 1. de ruimtelijke visie, 2. gedrag & beleving gebruikers, 3. onderhoud & gebruik medewerkers.

Voor de **ruimtelijke visie** wordt specifiek gekeken naar de in 2017 verschenen 'Nieuwe Stadsruimtes'. De gemaakte keuzes met betrekking tot de afvalbakkenlijn en plaatsing passen bij voorkeur in de hierin uitgezette lijn. Bij de **visie gedrag en beleving gebruikers**, wordt gekeken naar bestaande onderzoeken op dit terrein, en specifiek het onderzoek onder bezoekers van de binnenstad in 2019. De afvalbakkenlijn en plaatsingsrichtlijn, stimuleren bij voorkeur het gebruik van de afvalbakken en de positieve beleving van bak en binnenstad. Voor de visie **onderhoud & gebruik medewerkers**,

wordt gekeken naar de bestaande medewerker-ervaringen met de huidige afvalbakken (plaatsing) en bijvoorbeeld de afweging handmatig/ machinaal.

De drie visies leveren hun eigen uitgangspunten, deze worden allen meegenomen bij het evalueren van mogelijke afvalbakkenlijnen en plaatsingsopties. De verschillende visies kunnen dus resulteren in een aantal niet overeenkomende soms zelfs tegengestelde uitgangspunten. De uiteindelijke keuzes, zijn dus het resultaat van optimalisatie en weging van deze verschillende uitgangspunten.

Voor presentatie van de verschillende visies en de daaruit voortvloeiende uitgangspunten, worden eerst de kaders van de nota en te maken besluiten beschreven en de huidige situatie van de afvalbakken(plaatsing).

3. Kaders

Afvalbakken

In de visie richten we ons op openbare afvalbakken: dit zijn de gemeentelijke afvalvoorzieningen in de openbare ruimte die voor iedereen toegankelijk zijn. Ondergrondse containers (OGC's) zijn alleen door de toegewezen huishoudens te gebruiken en vallen dus buiten de scope van de visie. Veel OGC's uitgerust met een zogenaamde Valkbak: een openbare afvalbak die gekoppeld is aan een ondergrondse voorziening. We nemen deze Valkbakken niet mee in de visie.

In dit stuk wordt consequent gesproken over afvalbakken. Het is echter belangrijk om te weten dat er eigenlijk sprake is van twee typen objecten. Allereerst wordt er gebruik gemaakt van daadwerkelijke afvalbakken: dit zijn de bekende afvalbakken van 60 of 70 liter met binnenbak. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van zogenaamde cocons; huisjes waar een minicontainer van respectievelijk 120 of 240 liter geplaatst kan worden. Zie hiervoor verder hoofdstuk 7, Onderhoud & gebruik medewerkers.

Gebied

Voor de omkadering van het gebied "binnenstad" maken we gebruik van de indeling die in de 'Nieuwe Stadsruimtes, leidraad voor de openbare ruimte van de binnenstad van Groningen' wordt gehanteerd. Het betreft het gebied binnen de diepenring, de stadsdelen hieromheen en de groene gordel, inclusief het Noorderplantsoen, het UMCG-terrein en het stationsgebied. In de figuur op de volgende pagina is het gebied aangeduid middels stippellijnen.

Tot aan de nieuwe Leidraad werd onder de "binnenstad" van Groningen het deel binnen de Diepenring bedoeld. Doordat de stad groeit neemt de druk op de binnenstad toe en is er behoefte aan meer ruimte. In de Leidraad is de Groningse binnenstad vergroot en bestaat het uit de middeleeuwse kern met daaromheen de grote 17e eeuwse stadsuitbreidingsschil en een groene stadsgordel op de voormalige verdedigingswerken. Elk van deze zones heeft zijn eigen mogelijkheden op het gebied van verkeer, aanpassing aan klimaat en ruimte voor de samenleving. De Diepenring vormt in de toekomst niet meer de rand van de binnenstad maar een verbindend element met routes en programmering. In de groene stadsgordel bevinden zich grote stedelijke functies; het Hoofdstation, het UMCG en het Noorderplantsoen.

4. Huidige situatie binnenstad

Het beheer, onderhoud en ledigen van de afvalbakken in het centrum is in handen van de Wijkpost Centrum. In totaal zijn er in dit gebied 226 bakken aanwezig.

Op dit moment is er geen goed overzicht van welk type bakken op welke plek. Voor deze nieuwe visie bestaat de wens om dit overzicht wel te hebben.

Huidige uitgangspunten bij plaatsing

De huidige afvalbakken zijn waar mogelijk geplaatst op plekken die goed toegankelijk zijn (ook in verband met lediging). Daarnaast zijn er op veel grote voetgangerskruispunten afvalbakken aanwezig (het zogenaamde “Manhattan Model”).

Beheer en monitoring

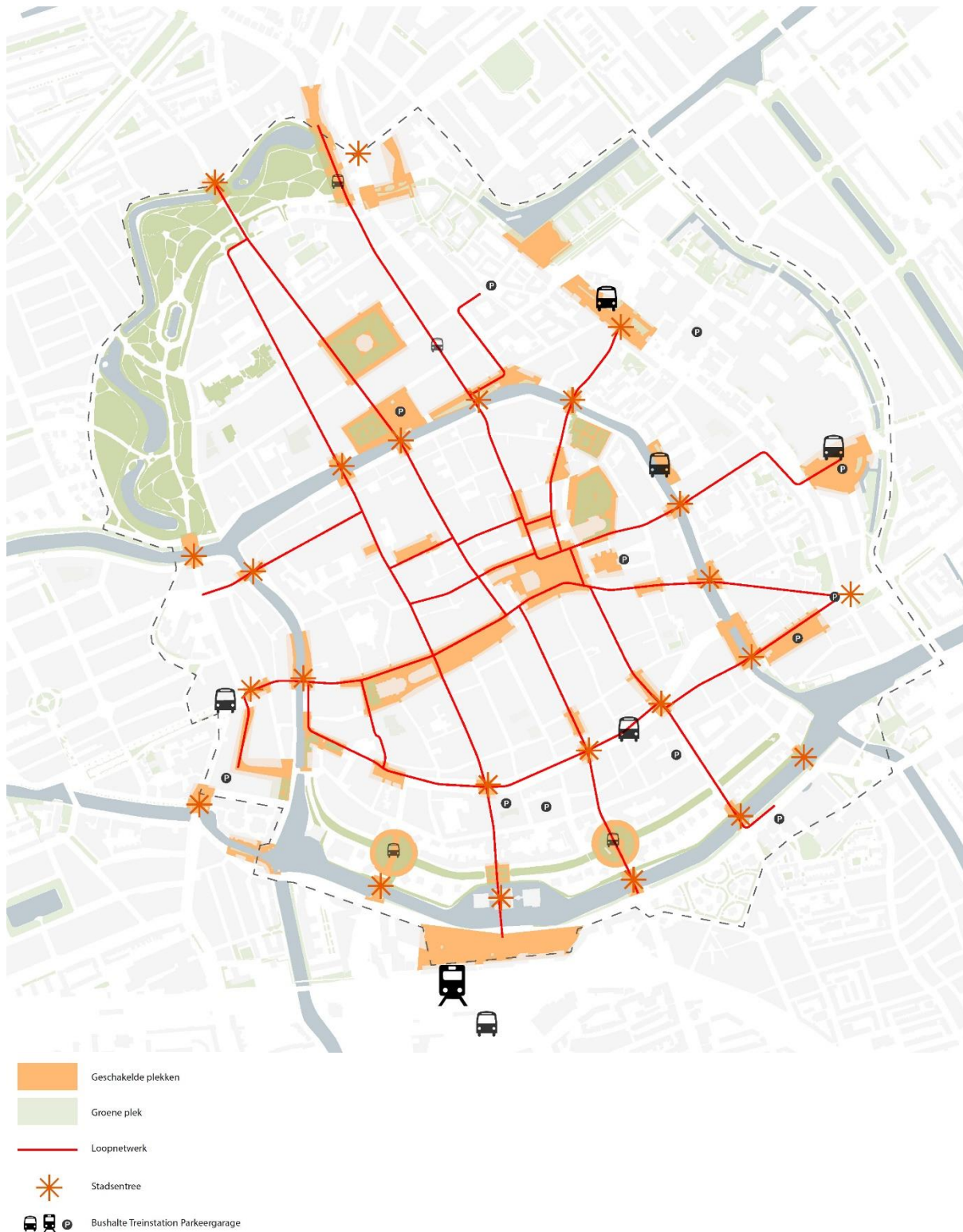
In de binnenstad wordt, net zoals in de rest van de gemeente, gewerkt met BORG-niveaus (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen). Volgens een van tevoren vastgesteld kwaliteitsprofiel bepalen we met deze systematiek de inzet in het onderhoud. Daarnaast vindt er ieder jaar een BORG-schouw plaats, waarbij burgers toetsen in hoeverre wordt voldaan aan dit kwaliteitsprofiel. Het BORG-niveau van een gebied wordt aangeduid met een letter, waarbij A staat voor het hoogste kwaliteitsniveau en E voor het laagste. Op dit moment zijn er in het centrum twee verschillende BORG-niveaus: A en C.

5 Ruimtelijke visie

‘Nieuwe Stadsruimtes’; Leidraad inrichting openbare ruimte van de binnenstad

In augustus 2017 is ‘Nieuwe Stadsruimtes’ verschenen. Dit is de leidraad voor de inrichting van de openbare ruimte van de binnenstad van Groningen. Hierin worden de ruimtelijke ambities tot een samenhangend geheel gesmeed om een aantrekkelijke, veilige en bereikbare binnenstad te houden. Het is een visie die door middel van nieuwe inrichtingsprincipes onder andere meer ruimte voor de voetganger, meer aangename verblijfsruimte, meer groen, een betere toegankelijkheid en meer ruimte voor eigen initiatief wil bieden.

In de binnenstad staat de voetganger op één. De toegankelijkheid voor alle verschillende groepen voetgangers wordt zoveel als mogelijk geoptimaliseerd. Om deze ambitie waar te maken, worden er zowel op structuurniveau als op inrichtingsniveau meerdere maatregelen genomen.

Structuurniveau

Naast het fiets- en autonetwerk bestaat ook een loopnetwerk uit hoofdroutes met bijbehorende harde eisen aan het netwerk. Het netwerk is opgehangen aan plekken waar mensen binnenkomen (parkeren, bus, trein), hoe ze door de binnenstad lopen en wat de bestemmingen zijn. Hier horen details en inrichtingsprincipes bij: geleidelijnen, obstakelvrije routes, zitplekken, voorzieningen als bewegwijzering, maar ook afvalbakken.

Toegankelijkheid en gastvrijheid is voor de gehele binnenstad een belangrijk thema. Dit gaat om mindervaliden, om ouderen, blinden, slechtzienden en rolstoelgebruikers, waarvan het aandeel in de stad toeneemt, maar ook om kinderen: een brede gebruikersgroep. Loopafstanden en routes worden anders doordat de bus uit de Middeleeuwse stad verdwijnt. In de binnenstad zijn om die redenen ook voor voetgangers, hoofdroutes aangewezen, die de verschillende haltes en OV-bronpunten met elkaar verbinden en naar het stadshart leiden. Deze worden zo vormgegeven dat ze voor iedereen toegankelijk zijn. Continue obstakelvrije zones van royale breedte ($>2.5\text{m}$), voldoende zitgelegenheid en op cruciale punten informatievoorziening. In het straatprofiel zijn gidslijnen en waar nodig geleidelijnen voor blinden of slechtzienden een belangrijk aandachtspunt. Op de bronpunten zelf kunnen toegankelijkheidshubs geplaatst worden, met een informatiepunt, voorzieningen als een oplaadpunt voor rolstoelen of een leenrollator. Om de gastvrijheid van de stad te verhogen zijn voldoende openbare toiletten erg belangrijk. Deze zijn gekoppeld aan de bronpunten en aan fietsenstallingen. Bij de stadsentrees, bronpunten en belangrijke kruispunten wordt bewegwijzering geplaatst.

Inrichtingsniveau

De inrichting van de openbare ruimte wordt op meerdere fronten aangepast aan het gebruik en de beleving van de voetganger.

Een belangrijk concept is de compositie van geschakelde plekken. Dit concept beoogt een gedragsverandering van doorstroming naar verblijf, wat meer gericht is op het samen delen van de ruimte. Om recht te doen aan zowel het uiteenlopende gebruik als aan de bijzondere ruimtelijke kwaliteiten van de binnenstad, wordt het huidige op doorstroming gerichte inrichtingsprincipe voor de aanloopstraten vervangen door het concept van 'geschakelde plekken'. Bij deze plekken wordt vanuit de snelheid van de primaire gebruiker ontworpen. De openbare ruimte wordt daarbij in de eerste plaats ingericht voor voetgangers en fietsers, alle 'zwaardere' weggebruikers zijn 'te gast'. Van een lineaire inrichting gericht op doorstroming, veranderen specifieke straten in een aangename route die bestaat uit een sequentie van 'shared space' plekken. Hier heeft de voetganger het primaat en heeft de fietser geen geheel eigen domein meer. De plekken zijn ingericht om de verblijfskwaliteit te verbeteren met zitgelegenheid, groen en spelen.

Het straatmeubilair moet er zijn op die plekken waar het nodig is, maar het moet niet in de weg staan of uitnodigen om fietsen tegen aan te plaatsen. Door al het meubilair in eenvoudige vormen en een neutrale kleur uit te voeren, valt het zoveel mogelijk weg tegen de omgeving.

Consequenties en ruimtelijke randvoorwaarden afvalbakken

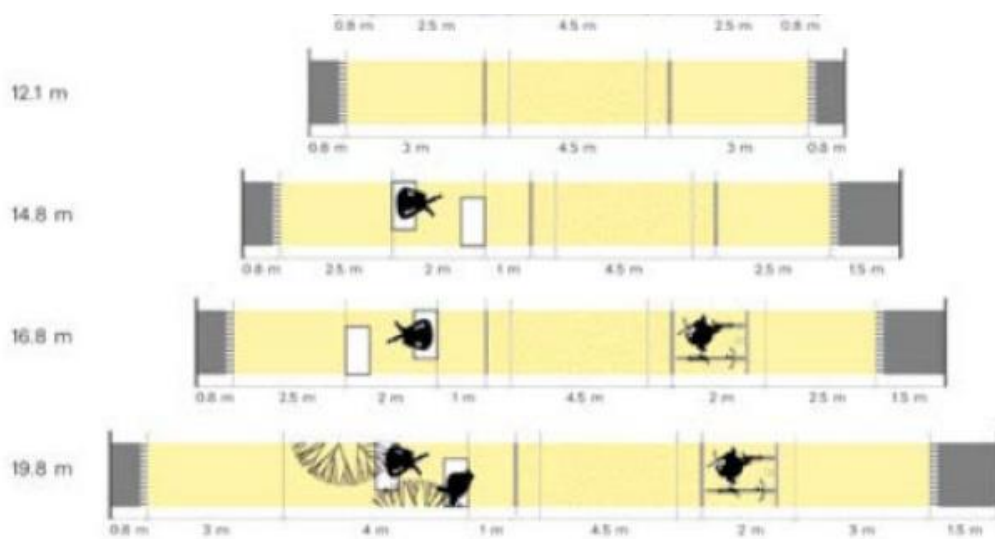
Een belangrijke verschuiving ten opzichte van de huidige situatie is het toepassen van het principe van de geschakelde plekken. Op dit moment wordt nog het Manhattan-model als principe gebruikt voor de plaatsing van afvalbakken. In dit model wordt op de kruispunten van het loopnetwerk afvalbakken geplaatst. Dit is een aantrekkelijk model omdat er op één locatie meerdere richtingen samenkomen waardoor er minder afvalbakken geplaatst hoeven te worden. In de praktijk komen we erachter dat er juist op deze ruimtelijk en verkeerskundig complexe kruispunten niet altijd een goede plek is te vinden voor de afvalbakken. Het geschakelde plekken-model is een verfijnder model omdat het naast het netwerk ook de plekken als uitgangspunt neemt voor de plaatsing. De geschakelde plekken worden namelijk meer ingericht voor verblijf, waardoor de vraag naar afvalbakken op deze plekken hoger ligt. Bij de plaatsing van afvalbakken langs het loopnetwerk wordt eerst gekeken of deze in de geschakelde plek gepositioneerd kan worden, daarna komen de kruisingen van het netwerk aan de orde.

Om meer levendigheid en ruimte voor eigen initiatief te kunnen bieden, worden de stoepen van de panden in de binnenstad belangrijker. Onder een stoep wordt in dit kader de gevelzone verstaan die die overgang vormt tussen binnen en buiten. Voetgangers lopen over een goed toegankelijk trottoir

of 'comfortzone'. In de huidige situatie staan veel afvalbakken nog tegen de gevel, maar dit zal door het toevoegen van de stoepen herplaatst moeten worden. Doordat er ook meer verblijfsplekken in de binnenstad gemaakt worden, zullen er meer alzijdig te gebruiken afvalbakken geplaatst moeten worden.

Het loopnetwerk in de binnenstad betekent dat bepaalde routes en plekken veel drukker gebruikt zullen worden dan andere. Een drukke winkelstraat zal er meer afval genereren dan een rustige woonstraat. Belangrijk is daarom dat er een familie aan afvalbakken komt, met verschillende volumes. Door de verschillende types afvalbakken volgens dezelfde principes vorm te geven, wordt de herkenbaarheid van de afvalbakken verhoogd. Kleinere volumes kunnen enkelzijdig worden uitgevoerd en ergens tegenaan gezet kunnen worden. Grotere volumes kunnen dat niet en moeten alzijdig zijn. De ambitie moet zijn om zo weinig mogelijk afvalbakken te plaatsen, mits de vormgeving of het gebruik van de plek anders verlangd.

In de huidige situatie komt het nog vaak voor dat afvalbakken solitair geplaatst staan. Doordat veel fietsen geplaatst worden nabij kruispunten tegen afvalbakken aan zijn deze afvalbakken niet altijd goed bereikbaar voor zowel gebruikers als beheerders. Bij de herinrichting van de binnenstad maken we voor het toevoegen van straatmeubilair, maar ook terrassen, fietsvakken, zitgelegenheid en laad- en losmogelijkheden graag gebruik van een zogenaamde gemengde zone waarin veel straatmeubilair en -functies een plek krijgen. Door ook de afvalbakken in deze zone te plaatsen naast of te combineren met ander straatmeubilair kan de bereikbaarheid worden vergroot.

Straatmeubilair, en daarmee ook een afvalbak, heeft een dienende functie. Omdat er zo veel verschillende functies een plaats moeten vinden in onze dichtbevolkte binnenstad willen we terughoudend zijn in het plaatsen van straatmeubilair omdat dit vrije ruimte inneemt. Zo hangen we verlichting aan spankabels en maken we gebruik van fietsvakken in plaats van fietsenrekken. Zeker ons basisstraatmeubilair in de binnenstad heeft eenvoudige vormen en een terughoudende kleurstelling. Zo zijnabri's en een aantal lantarenpalen al uitgevoerd in de specifieke brons-bruine binnenstadskleur. Deze kleur is ook gekozen om eventuele beschadigingen minder zichtbaar te laten zijn.

Zeker de grotere afvalbakken zullen vanwege hun afmetingen en volume aanwezig zijn in het straatbeeld. De vormgeving van de afvalbakken dient daarom rank en slank te zijn. Vorm, materiaal en kleurstelling dragen allen bij aan het beeld.

Samenvattend uitgangspunten ruimtelijke visie:

Randvoorwaarden:

- Een 'familie' aan afvalbakken, van verschillende volumes en plaatsingsmogelijkheden, zowel enkelzijdig als alzijdig

Plaatsing:

- Toepassen geschakelde plekken – model. Dat betekent dat afvalbakken vooral bij de verblijfsplekken worden neergezet.
- Het loopnetwerk voorzien van goed bereikbare en herkenbare afvalbakken
- Plaatsen naast of combineren met ander straatmeubilair of – straatfuncties, bij voorkeur in de gemengde zone of bij een verblijfsplek
- Gestreefd moet worden naar zo weinig mogelijk locaties, tenzij de vormgeving of het gebruik van de ruimte anders verlangt

Vormgeving:

- Ranke en slanke vormgeving passend bij overig straatmeubilair als bv. Abris.
- Terughoudend en eenvoudige, maar elegante vormgeving
- De ontwerpstyl is tijdloos
- De verschillende types afvalbakken zijn volgens dezelfde ontwerpprincipes ontworpen
- Alle onderdelen van de afvalbak zijn mee ontworpen zodat ze geen losse elementen vormen zonder onderling verband
- De vormgeving van de afvalbak moet veilig en bestendig zijn
- Geen aanplakmogelijkheden
- Basiskleur: Interpon D1036 - Brun 650 Sable - Metallic Fine Texture SW308G (brons-bruin)

6 Gedrag & beleving

De aanwezigheid van zwerfafval heeft een grote impact op het gedrag en de beleving van mensen. Zwerfafval roept bijvoorbeeld gevoelens van onveiligheid op en mensen geven aan minder tijd te willen besteden in een winkelgebied met zwerfafval. De aanwezigheid van zwerfafval maakt het gooien van rommel op de grond waarschijnlijker en het zet aan tot andere regelovertreding [e.g. Cialdini et al, 1990; Keizer et al, 2008].

Afvalbakken kunnen een belangrijke schakel zijn in het terugdringen van al deze negatieve effecten. Een afvalbak kan stimuleren dat afval *niet* op de grond wordt gegooid, regelovertredingen in het algemeen terugdringen en bijdragen aan een positievere beleving van de stad, en zelfs milieuvriendelijk gedrag, hulpvaardigheid stimuleren (e.g. Keizer et al., 2013).

De effectiviteit van een afvalbak in dit verband, wordt bepaald door zowel de **plaatsing/locatie** van de bak als het **ontwerp/design**.

Plaatsing/ locatie

Een belangrijke factor bij plaatsing is de afstand die iemand moet lopen tot een afvalbak, naarmate deze afstand toeneemt zal de waarschijnlijkheid dat rommel op straat wordt gegooid toenemen. Het gaat hierbij niet alleen om de feitelijke afstand die iemand moet lopen maar ook om de verwachte afstand. Als men verwacht dat een afvalbak dichtbij staat dan is gebruik van de bak waarschijnlijker, hierbij geldt ook als het duidelijk is waar een afvalbak staat, kortom een voorspelbare locatie en makkelijk vindbare locatie versterken de effectiviteit van de afvalbak.

Het onderzoek onder bezoekers van de binnenstad (2019) liet zien dat iets meer dan de helft van de bezoekers correct kon vertellen waar de dichtstbijzijnde bak te vinden was. Dit lijkt een goede score, maar valt tegen als wordt meegenomen dat gokken alleen al tot 50% correcte antwoorden leidt. De groep toeristen is het meest onzeker, maar ook ander bezoekers zitten er vaak naast. De vindbaarheid/ voorspelbaarheid van de huidige locaties van de afvalbakken kan dus beter. Het wordt door bezoekers ook expliciet genoemd als belangrijk punt. Uniforme plaatsing, zoals op iedere straathoek (Manhattan model), op vaste afstanden, bij bankjes kan bijdragen aan de voorspelbaarheid. Het is dan wel van belang dat de plaatsing echt uniform is. Een ander aspect dat vanuit de gedragskant de effectiviteit van de bak bepaald is, dat het gebruik van de bak door anderen zichtbaar is (zie bijv. Keizer et al., 2013). Zien dat anderen de bak gebruiken, maakt eigen gebruik veel waarschijnlijker, en heeft een positief effect op de beleving van het gebied en de andere bezoekers.

Ontwerp/ design

Een eerste onderdeel dat van belang blijkt, is de mate waarin de afvalbak opvallend en herkenbaar is (als afvalbak) in het straatbeeld. Uit onderzoek blijkt dat een opvallende afvalbak meer wordt gebruikt [Onderzoek Rotterdam], dit punt hangt samen met de vindbaarheid van de bak. Bezoekers van de Groningse binnenstad gaven in het onderzoek van 2019 ook de voorkeur aan een opvallende (groene) bak (zie Figuur).

Figuur: Bezoekers van de Groningse binnenstad werd gevraagd welke van deze afvalbakken zij prefereerden. Bak A werd het meest aangewezen, gevolgd door bak D.

Het is hierbij wel van belang dat afvalbakken schoon en graffiti vrij blijven. Onderzoek laat zien dat de aanwezigheid van graffiti juist het gooien van afval op straat kan versterken (Keizer et al., 2008). Het opvallende van de afvalbak is dan juist een nadeel omdat het de graffiti extra opvallend maakt. Uit gesprekken met bezoekers komt naar voren, dat men graag een afvalbak wil waar gemakkelijk afval in kan worden gegooid; een kleine opening is niet wenselijk vanuit de gebruikerskant. Het moeten aanraken van de afvalbak (openen van klep), werd onwenselijk gevonden. Het ontwerp van de afvalbak moet wel het verwaaen van afval tegengaan aangezien de aanwezigheid van zwerfafval het gooien van afval op de grond in de hand werkt. Hiervoor is het ook belangrijk dat de grootte van de bak is afgestemd op het aantal bezoekers op de betreffende locatie, of dat er flexibel kan worden ingespeeld op het bezoekersvolume. De bezoekers zien voor zichzelf (en andere bezoekers) ook een belangrijke rol in het schoonhouden van de stad. Zij zien dit niet alleen als taak van de Gemeente. Het “samen” verantwoordelijk, “samen” schoonhouden lijkt te resoneren. Vanuit deze gedachte is het handig om afvalbakken in design, en tekst te laten aansluiten bij dit “samen houden we ons Groningen mooi”. Denk naast een dergelijke tekst bijvoorbeeld ook aan aansluiten bij Groningse stadskleuren, een beeltenis van stadskyline met martinitoren, foto’s van diverse stadsbewoners. Een andere bron van motivatie voor het gebruik van de afvalbakken, blijkt het iets willen doen voor het milieu. Bezoekers geven aan graag een steentje bij te willen dragen aan een beter milieu en bijvoorbeeld graag afval gescheiden zouden willen weggooien.

Samenvattend uitgangspunten voor gedrag en beleving

Afvalbakken lokken gebruik uit (gedragsonderzoek):

- Herkenbaar in straatbeeld
- Afvalbakken zijn uniform in ontwerp
- Opvallend
- Gebruik afvalbakken zichtbaar voor andere bezoekers
- Grote inwerp opening
- Geen klep
- Afvalbakken zijn schoon en heel
- Afvalbak niet vol
- Volume afvalbak (of frequentie legen) afgestemd op bezoekersdrukte
- Afvalbak volume of aantal aanpasbaar aan variërende drukte
- Afval in bak verwaait niet
- Afvalbak nodigt niet uit tot plaatsing afval op of bij bak

Worden positief beleefd door bezoekers:

- Elegant ontwerp
- Schone bak
- Afvalbak benoemt Groningse identiteit

- Gebruik afvalbak gelabeld als iets doen voor milieu/ voor de stad

7 Onderhoud & gebruik medewerkers

Systemen

In de binnenstad is gekozen voor een combinatie van machinaal en handmatig ledigen. Afvalbakken die machinaal worden geledigd zijn overwegend bakken met een groter volume van bijvoorbeeld 240 liter of meer. Deze bakken kunnen ondergronds en bovengronds worden geplaatst en ze kunnen zowel door grotere breed inzetbare reinigingsvoertuigen als door meer specialistische voertuigen geleegd worden.

Handmatig te ledigen afvalbakken zijn in de regel kleinere bakken van bijvoorbeeld 120 liter of minder. Het ledigen gebeurt door het optillen van de binnenbak en deze te ledigen in een open bak (al dan niet afsluitbaar) of door het verwijderen van de zak en deze in de auto te gooien.

Over het algemeen geldt dat voor kleinere volumes (60-70 L) gebruik wordt gemaakt van daadwerkelijke afvalbakken met eigen binnenbak. Voor de grotere inhoudsmaten (120-240L) wordt over het algemeen gebruik gemaakt van een behuizing waar een minicontainer in geplaatst kan worden.

Lediging van afvalbakken

De bakken worden frequentiegericht geleegd, bijsturen indien noodzakelijk op basis van observaties/meldingen. Het huiskamerteam heeft geen routetaak voor het legen van afvalbakken omdat de afvalbakken al voor het in dienst komen van de medewerkers van het huiskamerteam geleegd worden: de eerste schoonmaakronde binnenstad moet afgerond zijn om uiterlijk 10.00 uur. Legingsmomenten worden zoveel mogelijk afgestemd op de drukte, maar dan nog komt het met enige regelmaat voor dat een voertuig niet direct bij een afvalbak kan komen terwijl deze wel geleegd moet worden. Dit houdt in dat de medewerker de inhoud van de afvalbak Arbo-verantwoord naar het voertuig moet kunnen verplaatsen.

De uitwisselbaarheid van voertuigen voor het legen van afvalbakken en de lage specialisatie van de medewerker om deze taak uit te voeren blijken van grote betekenis voor de continuïteit van de dienstverlening

Plaatsing van afvalbakken

De afvalbakken zijn voorzieningen voor mensen die gebruik maken van de buitenruimte en hun afval kwijt willen. Over de wenselijke locatie daarvan is veel onderzoek geweest en hierover zijn ook landelijk aanbevelingen en richtlijnen. Daarnaast zijn de ervaringen van de medewerkers over de vervuilingsschaar en snelheid essentieel.

De dynamiek van de veranderingen is in de binnenstad (zeer) hoog. Door verbouwingen, evenementen, veranderingen in functies en op verzoek van bijvoorbeeld het GCC, komt het regelmatig voor dat afvalbakken tijdelijk verplaatst of verwijderd moeten worden. Als het functionele ontwerp van de afvalbak in de grond verankerd is of onroerend aan de locatie gebonden, is (tijdelijke) verandering onmogelijk of (zeer) kostbaar.

De huidige losstaande 60L-bakken hebben als nadeel dat er makkelijk onkruid rondom de palen groeit, wat extra onderhoud met zich meebrengt. Door te kiezen voor een grotere, losstaande bak waar dit passend is, wordt dit probleem zo veel mogelijk voorkomen.

Onderhoud en vervanging van bakken

Door dagelijks gebruik raken de bakken vervuild. Daarnaast worden afvalbakken regelmatig beplakt met stickers en posters, beklad en bespoten met graffiti. Indien noodzakelijk worden de bakken

schoongemaakt. Om vervuiling tegen te gaan zijn veel prullenbakken voorzien van zogenaamde spetterkit en noppen die aanplakken tegengaan.

Daarnaast zorgen dagelijks gebruik, maar ook vandalisme, ervoor dat bakken kapotgaan. Hierdoor moeten bakken met regelmaat gerepareerd/vervangen worden. In de eerste plaats dienen de bakken daarom stevig te zijn. Het is daarnaast van belang dat bakken en onderdelen snel geleverd kunnen worden. Gezien het aantal afvalbakken dat de binnenstad telt is het daarnaast van belang dat de afvalbakken en onderdelen goedkoop in te kopen zijn, en dat deze ook op lange termijn beschikbaar blijven.

Samenvattend uitgangspunten onderhoud en gebruik medewerkers

- Afvalbak makkelijk te legen, zonder de bak aan te hoeven raken
- Geen handvatten of uitstekende delen (i.v.m. vastmaken fietsen)
- Voorzien van noppen tegen aanplakken
- Afvalbak is stevig ("hufte-proof")
- Afvalbak is "plas"-proof
- Afvalbak is storing-proof
- Storingen snel/ goedkoop te verhelpen
- Afvalbak makkelijk schoon te maken
- Graffiti makkelijk te verwijderen
- Afvalbak en onderdelen binnen 1 week leverbaar
- Afvalbak en onderdelen zijn minimaal 10 jaar nog leverbaar

8 Conclusie

De binnenstad is aan verandering onderhevig; het is evident dat de afvalbakken in de openbare ruimte met deze verandering mee moeten bewegen. Om te bereiken dat de afvalbakken voldoen aan de wensen van zowel de gebruikers als de gemeente, is het van belang dat er vanuit verschillende invalshoeken naar de casus gekeken wordt. In deze visie zijn uitgangspunten en voorwaarden meegenomen vanuit zowel de ruimtelijke visie, het gedrag en beleving van bezoekers en onderhoud en gebruik door medewerkers van de gemeente Groningen. Tezamen leidt dit tot een compleet overzicht aan voorwaarden waar de nieuwe afvalbakken in de binnenstad aan dienen te voldoen.

Conflicterende belangen

Vanuit de verschillende invalshoeken doen zich echter ook enkele conflicten voor. Voor deze conflicten wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van een creatieve oplossing.

Vanuit de ruimtelijke visie is het bijvoorbeeld wenselijk om de kleur van de afvalbakken af te stemmen op de terughoudende kleurstelling van het overige straatmeubilair. Desondanks zullen afvalbakken in een zekere mate moeten opvallen om gebruikers te verleiden hun afval in de bak te gooien. Dit kan door middel van het toevoegen van een accent-kleur, die specifiek bedoeld is de herkenbaarheid van de afvalbak te verhogen. Wellicht is het mogelijk een Gronings accent toe te voegen aan de afvalbak; denk hierbij bijvoorbeeld aan de Martinitoren die staat afgebeeld op de putdeksels in de binnenstad. Ook willen we ruimte geven te onderzoeken of er een onderscheid in gebieden waar de afvalbakken staan kan worden gemaakt. Aan een (deel van de) afvalbakken die in een groengebied (zoals parken en singels) staat kan een steunkleur worden toegevoegd die passend

is bij de groene kwaliteit. Dit kan ook het geval zijn bij afvalbakken die in een bebouwd deel van de binnenstad staan.

Een ander conflict dat zicht voordoet heeft betrekking tot de grootte van de afvalbakken. Waar het vanuit het perspectief van bezoekers en de medewerkers van de gemeente gunstig is om grote afvalbakken in te zetten, past dit niet goed binnen de ruimtelijke visie waar afvalbakken zoveel mogelijk op dienen te gaan in het straatbeeld. Als compromis wordt daarom gekozen voor slanke, ranke afvalbakken.

Uitgangspunten afvalbakken

De keuze in afvalbakken(lijn) en plaatsingsplan moeten (1) passen in beleidsvisie en vormgeving binnenstad, (2) zwerfafval tegengaan (3) positief beleefd worden door bezoekers en (4) efficiënt zijn in gebruik en onderhoud voor Gemeente. De keuze voor de afvalbakken(lijn) en plaatsingsplan wordt daarnaast gemaakt met in gedachten de veranderende (binnen)stad.

1. Past in beleidsvisie en vormgeving binnenstad

- Een 'familie' aan afvalbakken en behuizingen, van verschillende volumes en plaatsingsmogelijkheden, zowel enkelzijdig als alzijdig
- Toepassen geschakelde plekken – model. Dat betekent dat afvalbakken vooral bij de verblijfsplekken worden neergezet.
- Het loopnetwerk voorzien van goed bereikbare en herkenbare afvalbakken
- Plaatsen naast of combineren met ander straatmeubilair of – straatfuncties, bij voorkeur in de gemengde zone of bij een verblijfsplek
- Gestreefd moet worden naar zo weinig mogelijk locaties, tenzij de vormgeving of het gebruik van de ruimte anders verlangt
- Ranke en slanke vormgeving passend bij overig straatmeubilair als bv. Abris.
- Terughoudend en eenvoudige, maar elegante vormgeving
- De ontwerpstijl is tijdloos
- De verschillende types afvalbakken zijn volgens dezelfde ontwerpprincipes ontworpen
- Alle onderdelen van de afvalbak zijn mee ontworpen zodat ze geen losse elementen vormen zonder onderling verband
- De vormgeving van de afvalbak moet veilig en bestendig zijn
- Geen aanplakmogelijkheden
- Een Gronings accent/identiteit is een wens
- Basiskleur: Interpon D1036 - Brun 650 Sable - Metallic Fine Texture SW308G (brons-bruin)
- Accentkleur afvalbeheer toevoegen ten behoeve van de herkenbaarheid kan een positief punt zijn (maar kan ook de elegantie van het ontwerp aantasten)
- Steunkleuren voor stedelijk en groen gebied kan kwaliteit vormgeving verhogen

2. Gedrag & beleving

- Afvalbakken lokken gebruik uit (gedragsonderzoek)
- Herkenbaar in straatbeeld
- Afvalbakken zijn uniform in ontwerp
- Opvallend
- Gebruik afvalbakken zichtbaar voor andere bezoekers
- Grote inwerp opening
- Geen klep
- Afvalbakken zijn schoon en heel
- Afvalbak niet vol
- Volume afvalbak (of frequentie legen) afgestemd op bezoekersdrukte

- Afvalbak volume of aantal aanpasbaar aan variërende drukte
- Afval in bak verwaait niet
- Afvalbak nodigt niet uit tot plaatsing afval op of bij bak

3. Worden positief beleefd door bezoekers

- Elegant ontwerp
- Schone bak
- Afvalbak benoemt Groningse identiteit
- Gebruik afvalbak gelabeld als iets doen voor milieu/ voor de stad

4. Efficiënt zijn in gebruik en onderhoud voor Gemeente

- Afvalbak makkelijk te legen, zonder de bak aan te hoeven raken
- Geen handvatten of uitstekende delen (i.v.m. vastmaken fietsen)
- Voorzien van noppen tegen aanplakken
- Afvalbak is stevig ("hufter-proof")
- Afvalbak is "plas"-proof
- Afvalbak is storing-proof
- Storingen snel/ goedkoop te verhelpen
- Afvalbak makkelijk schoon te maken
- Graffiti makkelijk te verwijderen
- Afvalbak en onderdelen binnen 1 week leverbaar
- Afvalbak en onderdelen zijn minimaal 10 jaar nog leverbaar

Plaatsingsplan

1. Past in beleidsvisie en vormgeving binnenstad

- Een 'familie' aan afvalbakken en behuizingen, van verschillende volumes en plaatsingsmogelijkheden, zowel enkelzijdig als alzijdig
- Toepassen geschakelde plekken – model. Dat betekent dat afvalbakken vooral bij de verblijfsplekken worden neergezet.
- Het loopnetwerk voorzien van goed bereikbare en herkenbare afvalbakken
- Plaatsen naast of combineren met ander straatmeubilair of – straatfuncties, bij voorkeur in de gemengde zone of bij een verblijfsplek
- Gestreefd moet worden naar zo weinig mogelijk locaties, tenzij de vormgeving of het gebruik van de ruimte anders verlangt

2. Tegengaan zwerfafval

Afvalbakken lokken gebruik uit (gedragsonderzoek)

- Locatie voorspelbaar (bijvoorbeeld Manhattan model)
- Gebruik afvalbakken zichtbaar voor andere bezoekers
- Inwerpopening in lijn met looprichting
- Afvalbak toegankelijk (e.g. niet ingebouwd door fietsen)

Staan op locaties waar afval ontstaat

- Bij bankjes
- Ingang publieke gebouwen
- In nabijheid fastfood/ koffiezaken etc

Volume afvalbak (of frequentie legen) afgestemd op bezoekersdrukke

- Plaatsing in lijn met loopnetwerk

3. Efficiënt zijn in gebruik en onderhoud voor Gemeente

- Afvalbak locatie goed bereikbaar voor ledigen (e.g. niet ingebouwd door fietsen, vlakbij straathoek als machinale lediging)
- Afvalbak niet kwetsbaar voor aanrijden (laad-los)verkeer